

Raport de cercetare al Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” pe anul 2025

Programul Ia., *Izvoarele Evului Mediu românesc și istorie socială*, coordonat de dr. Petronel Zahariuc, CS I, cuprinde **1 proiect fundamental al Academiei Române:**

1. *Documenta Romaniae Historica*, seria A. *Moldova*, vol. XIII (1611-1612), termen final 31 decembrie 2025.

Prof. univ. dr. Petronel Zahariuc, CS I (1/2 normă)

Dr. Marius Chelcu, CS I

Dr. Cătălina Chelcu, CS I

Dr. Sorin Grigoruță, CS III

Dr. Mihail Ciobanu, ACS

Programul Ib., *Izvoarele Evului Mediu românesc și istorie socială*, coordonat de dr. Petronel Zahariuc, CS I, cuprinde **1 proiect:**

1. *Distincție socială, prestigiu, autoritate, putere în Țările Române (sec. XV-XVII)*, termen final 31 decembrie 2027.

Prof. univ. dr. Ștefan S. Gorovei, CS I (1/2 normă)

Prof. univ. dr. Maria Magdalena Gorovei (Székely), CS III (1/2 normă)

Programul II, *Stat și societate în perioada modernizării și construcției naționale românești, secolele XIX-XX*, coordonat de dr. Liviu Brătescu, CS II, cuprinde 5 proiecte:

1. *Putere și legitimitate politică în România modernă: proces electoral, actori și implicații instituționale*, dr. Liviu Brătescu, CS II, termen final 31 decembrie 2027.
2. *Lascăr Catargiu și metamorfozele elitei conservatoare românești (1871 – 1891)*, dr. Simion-Alexandru Gavriș, CS II, termen final 31 decembrie 2025.
3. *Elitele politice din Principatul Moldovei (1774-1832): familii, rețele, solidarități și mobilități sociale. O bază de date*, dr. Mihai-Cristian Amărieuței, CS, termen final 31 decembrie 2025.
4. *România și „chestiunea Armeană” la final de secol XIX*, dr. Remus Tanasă, ACS, termen final 31 decembrie 2026.
5. *Timpurile moderne în istoriografia română. De la Școala Ardeleană la Nicolaie Iorga*, prof. univ. dr. Gheorghe Cliveti, m.c. A.R., CS I (1/2 normă), termen final 31 decembrie 2027.

Programul III, *Cultură și modernizare în România, secolele XIX-XX*, coordonat de dr. Mihai Chiper, CS II, cuprinde 5 proiecte:

1. *Legislația învățământului în Moldova modernă (1832-1862)*, dr. Leonidas Rados, CSI, termen final 31 decembrie 2025.

2. *Reprezentări despre timp în cultura istorică a secolelor XX-XXI*, dr. Andi Mihalache, CS I, termen final 31 decembrie 2025.

3. *Oglinda națiunii: statistică și nation-building (1859-1914)*, dr. Mihai Chiper, CS II, termen final 31 decembrie 2025.

4. *Reformele școlare în România modernă*, dr. Cătălina Mihalache, CS I, termen final 31 decembrie 2025.

5. *A lăsa – a dărui – a dona. Utilitatea și morală unei aparente sinonimii. Despre binele public în lumea românească*, dr. Alexandru Istrate, CS II, termen final 31 decembrie 2025.

Programul IV, *Public și privat în România secolului XX*, coordonat de dr. Cătălin Turliuc, CS I, cuprinde 7 proiecte:

1. *Criza din România anilor '80 și modul în care aceasta este reflectată în documentele Securității*, dr. Sorin Ivănescu, CS III, termen final 31 decembrie 2025.

2. *Revolte țărănești în ultima etapă a colectivizării agriculturii din România, 1957-1962*, dr. Dorin Dobrinu, CS III, termen final 31 decembrie 2025.

3. *Public și privat în România secolului XX. Asociaționismul fraternalist modern, procesul modernizării și idealul național*, dr. Cătălin Turliuc, CS I, termen final 31 septembrie 2027.

4. *Interferențe instituționale și culturale franco-germane în sistemul educațional din România Mare (1918-1933)*, dr. Marian-Ionuț Hariuc, CS, termen final 31 decembrie 2027.

5. *Diplomați români pe timp de pace și de război*, dr. Bogdan-Alexandru Schipor, CS II, termen final 31 decembrie 2025.

6. *Preotul Nicolae Grebenea în Arhivele Securității*, dr. Corneliu Ciucanu, CS, termen final 31 decembrie 2025.

7. *Forme de rezistență politică în România comunistă. Modalități de represiune și tactici de „captare” politică (1945-1964)*, dr. Silviu Ilie Moldovan, CS I (1/2 normă), termen final 31 decembrie 2027.

Programul V, *România în relațiile internaționale (secolele XIX-XX)*, coordonat de dr. Flavius Solomon, CS I, cuprinde 4 proiecte:

1. *Cristian Racovski. O biografie*, dr. Flavius Solomon, CS I, termen final 31 decembrie 2027.

2. *„Nihilistul patriot”: o biografie transnațională a lui Zamfir C. Ralli-Arbore*, dr. Andrei Cușco, CS, termen final 31 decembrie 2027.

3. *Relațiile dintre România și Marea Britanie în anii 1954-1956*, dr. Dumitru-Alexandru Aioanei, CS, termen final 31 decembrie 2027.

4. *Relații economice între Republica Populară Română și Statele Unite ale Americii (1960-1964)*, dr. Paul Nistor, CS II, termen final 31 decembrie 2026.

La toate acestea se adaugă proiectele prioritare ale Academiei Române la care colaborează cercetătorii Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”:

I. La *Enciclopedia izvoarelor istoriei românilor* (lucrare asumată de Institutul nostru) s-au implicat următorii 16 colegi:

Dr. Cătălina Chelcu, CS II;
Dr. Marius Chelcu, CS II (coord.)
Dr. Petronel Zahariuc, CS I;
Dr. Mihai Ciobanu, CS;
Dr. Sorin Grigoruță, CS III;
Dr. Silviu Văcaru, CS I;
Dr. Simion-Alexandru Gavriș, CS II (coord.);
Dr. Mihai-Cristian Amărieuței, CS;
Dr. Remus Tanasă, ACS;
Dr. Leonidas Rados, CS I;
Dr. Mihai Chiper, CS II;
Dr. Dorin Dobrințu, CS III (coord.);
Dr. Alexandru Aioanei, CS;
Dr. Marian Hariuc, CS;
Dr. Paul Nistor, CS II;
Dr. Bogdan Schipor, CS II.

II. La *Enciclopedia publicațiilor istorice și culturale din România*, Tomul 2, *Moldova*, au colaborat următorii cercetători ai Institutului:

Dr. Mihai Chiper, CS II;
Dr. Simion-Alexandru Gavriș, CS II;
Dr. Mihai-Cristian Amărieuței, CS;
Dr. Alexandru D. Aioanei, CS.

III. La *Enciclopedia autorilor străini care au scris despre spațiul carpato-dunărean, din Antichitate până în prezent*, coord.: Daniel Cain, Andrei Timotin, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2025, ISBN 978-606-654-542-6 [Vol. 4 din Seria Enciclopedica, coord.: Victor Spinei], au colaborat următorii cercetători ai Institutului:

Dr. Flavius Solomon, CS I;
Dr. Andrei Cușco, CS;
Dr. Remus Tanasă, ACS.

Institutul „A. D. Xenopol” numără 30 de cercetători (6 cercetători cu jumătate de normă); în cadrul Institutului sunt 7 conducători de doctorat (dintre care 3 în cadrul SCOSAAR). Se adaugă 3 studenți doctoranzi:

1. Dănuț Huțu – a susținut teza în ședința publică din 31.10.2025;
2. Bogdan Basma – finanțare de la buget din 2022;
3. Andrei Crâșmariu – finanțare de la buget din 2025.

Lista parteneriatelor și colaborărilor instituționale dezvoltate de Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” din Iași:

Interne:

1. Acord de parteneriat între Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” Iași și Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” al Academiei Române, Filiala Iași. Scopul parteneriatului este reglementarea colaborării între cele două instituții în vederea derulării proiectului „Conferințele Bibliotecii Județene Iași”.

2. Acord de colaborare între Institutul Bucovina al Academiei Române și Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” al Academiei Române, Filiala Iași. Scopul parteneriatului este constituirea unor echipe mixte de cercetători pentru studierea unor teme fundamentale, aplicarea în comun pentru granturi, acordarea de consultanță instituțiilor publice și private.

3. Acord de colaborare între Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” și Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc. Obiectul acordului îl constituie realizarea de evenimente științifice comune, realizarea unor proiecte editoriale comune, asigurarea accesului la biblioteci și arhive științifice, implementarea în comun a unor proiecte științifice.

4. Acord de colaborare între Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” și Asociația – Societatea de Științe Istorice „A.D. Xenopol”, cu prilejul organizării Conferinței Anuale a Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”.

5. Acord de parteneriat între Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” și Primăria Municipiului Iași privind organizarea Conferinței Anuale a „Institutului de Istorie A.D. Xenopol” Iași.

6. Acord de colaborare între Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” și Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Istorie. Obiectul acordului îl constituie realizarea de evenimente științifice comune, realizarea unor proiecte editoriale comune, asigurarea accesului la biblioteci și arhive științifice, implementarea în comun a unor proiecte științifice.

7. Acord de parteneriat între Institutul Național al Patrimoniului și Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”. Obiectul acordului îl reprezintă scanarea digitală și expunerea online a publicațiilor Institutului în vederea promovării și diseminării rezultatelor activității de cercetare.

8. Acord de colaborare între Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” și Muzeul Municipal „Regina Maria” Iași. Obiectul acordului îl constituie realizarea de evenimente științifice comune, realizarea unor proiecte editoriale comune, asigurarea accesului la biblioteci și arhive științifice, implementarea în comun a unor proiecte științifice.

9. Acord de colaborare între Academia Română, Filiala Iași, prin Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” și Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate, Direcția Silvică Iași, Muzeul Național militar „Regele Ferdinand I”, Asociația Reditu lui Tătar și Asociația Iași Detectează. Obiectul acordului îl constituie realizarea de evenimente științifice comune.

Externe:

1. Colaborare cu Accademia di Romania in Roma, Italia în scopul documentării și organizării unor manifestări științifice prin participarea cercetătorilor institutului nostru.

2. Colaborare cu Universitatea Adam Mickiewicz, Poznan, Polonia în scopul documentării și organizării unor manifestări științifice prin participarea cercetătorilor institutului nostru.

3. Colaborare cu Södertörn University, Stockholm, Suedia, în scopul documentării și organizării unor manifestări științifice prin participarea cercetătorilor institutului nostru.

4. Colaborare cu Agenția Națională a Arhivelor, Chișinău, Republica Moldova, în scopul documentării cercetătorilor institutului nostru în realizarea temelor de plan.

5. Colaborare cu Academia de Științe a Austriei, Viena, Austria, în scopul documentării cercetătorilor institutului nostru în realizarea temelor de plan.

6. Leonidas Rados, membru în *La Commission Internationale pour l'Histoire des Universités/International Commission for the History of Universities*, comisie subordonată Congresului Internațional de Științe Istorice.

7. Schipor Bogdan Alexandru, membru al Comisiei Mixte de Istorie Româno-Cehă.

8. Leonidas Rados, cercetător asociat al Laboratorului TEMOS – Temps, Mondes, Sociétés, Franța.

Rezultate notabile:

1. Gheorghe Cliveti, *The Emergence of Romania. The European Guaranteeing Powers, and the Challenge of the Sublime Porte 1856-1878*, Istanbul, Isis Press, 2025, 390 p., ISBN 978-975-428-728-8

2. Petru Negură, Andrei Cușco, and Svetlana Suveica (Eds.), *Nationalism From Below in the East European and Soviet Borderlands: Popular Responses to Nation-Building, 1900-1940*, London / New York etc., Bloomsbury Academic, 2025, xiv + 303 p., ISBN 978-1-3504-4375-4 (hardback), 978-1-3504-4376-1 (ePDF), 978-1-3504-4374-7 (eBook) (Series: A Modern History of Politics of Violence)

3. Liviu Brătescu, *Civil society and political actors in Romania (1866-1914). Achievements and limits of modernization*, Konstanz, Hartung-Gorre Publishers, 2025, 253 p., ISBN 978-3-86628-848-5
4. Sorin Grigoruță, Γιώργος Χριστοδούλου, *Ένας έλληνας γιατρός στη Μολδαβία του 18ου αιώνα: Δρακάκης Δεπάστας*, in *Ιατρική και Ιατροφιλόσοφοι στον Νέο Ελληνισμό / Medicine and MedicoPhilosophers in Modern Hellenism*, Επιμέλεια: Χαρίτων Καρανασιος, Τλια Χατζηπαναγιώτη-Sangmeister, Ακαδημία Αθηνών - Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού, Athens, 2025, p. 567-588
5. Alexandru D. Aioanei, *The United Kingdom and Romanian-Yugoslav relations in 1950s*, în Vladimir Lj. Cvetkovic, Ionuț Nistor (eds.), *Serbian/Yugoslav-Romanian relations and interactions in the 20th Century*, Institute for Recent History of Serbia, Belgrad, 2025, p. 161-176, ISBN 978-86-7005-205-5
6. Petru Negură, Andrei Cușco, Svetlana Suveica, *Introduction: Popular Responses to Nation-Building in the Soviet and East European Borderlands, 1900–40*, în Petru Negură, Andrei Cușco and Svetlana Suveica (Eds.), *Nationalism From Below in the East European and Soviet Borderlands: Popular Responses to Nation-Building, 1900-1940*, London / New York etc., Bloomsbury Academic, 2026, p. 1-18
7. Andrei Cușco, *Populism, Anarchism, and Alternative Nation-Building “From the Left” in Modern Romania: The Cases of Zamfir C. Ralli Arbore and Constantin Stere*, în Petru Negură, Andrei Cușco and Svetlana Suveica (Eds.), *Nationalism From Below in the East European and Soviet Borderlands: Popular Responses to Nation-Building, 1900-1940*, London / New York etc., Bloomsbury Academic, 2026, p. 91-113
8. Mihai-Cristian Amărieuței, Ovidiu Olar, *Istanbul’s Romanian Stones: Marcel Romanescu’s Travel Album (1932)*, în „Art Readings”. Thematic Peer-reviewed Annual in Art Studies, 2025, Volume I, Old Art, *Arts and Archives*, Eds. M. Kuyumdzhieva, D. Boykina, M. Zacharieva, T. Bacheva, Sofia, Institute of Art Studies, p. 33-49 [ISSN 1313-2342; ISBN 978-619-7619-59-1]
9. Cătălina Chelcu, *A Monastic Settlement in the Putna District – the Monastery of Vizantea*, în Petronel Zahariuc (ed.), *Romanians and Mount Athos. Monasteries, Archives, Pilgrimages*, Berlin · Bruxelles · Chennai · Lausanne · New York · Oxford, Peter Lang, 2025, p. 317-340
10. Silviu Moldovan, *The Romanian-Soviet border: the case of some Ukrainian partisans (the Maruseac group)*, în volumul *Priciornomorii: istoriko-pravovii, movnii, etnokulturnii ta religinii vimiri*, Odesa, Universitatea Maritimă, 2025, p. 338-344
11. Marius Chelcu, *The Florești Monastery – Aspects from the Past of an Establishment Dedicated to Mount Athos*, în Petronel Zahariuc (ed.), *Romanians and Mount Athos. Monasteries, Archives, Pilgrimages*, Berlin · Bruxelles · Chennai · Lausanne · New York · Oxford, Peter Lang, 2025, p. 341-352
12. Andi Mihalache, *Cromatică glasului, acustică tăcerii: secvențe de istorie culturală*, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut & Mega, 2025, 296p., ISBN 9786060851912
13. Simion-Alexandru Gavriș, *Conservatorism, regionalism moldovenesc și alte mofturi de secol XIX*, Iași, Editura „Timpul”, 2025, 542 p., ISBN 978-973-612-755-7

14. Cătălin Turliuc, Mircea Munteanu, *Istoria ilustrată a Francmasoneriei din Banat*, Iași, Editura Junimea, 2025, 264 p., ISBN 978-937-37-2873-3
15. Gheorghe Cliveti, *Romania, The European Commission of the Danube, and the Impasse of the Riparian State Commission (1856-1883)*, Supliment 1 la „Anuarul Institutului de Istorie «A. D. Xenopol» Iași”, tomul LXII, Editura Academiei Române, București 2025, 257 p.
16. Mihai Anatolii Ciobanu, *Arhiva Militar-Istorică de Stat a Rusiei (I). Fondul 438. Inventar arhivistic, întocmit de N. M. Nozdrina, Z. M. Novikova, O. E. Korșunova*, traducere, introducere, comentarii, note și îndreptări de ~, Supliment la „Archiva Moldaviae”, 2023, 180 p.
17. Petronel Zahariuc, *Un document de danie pentru Mănăstirea Dionisiu (Muntele Athos) și alte trei documente slavo-române privitoare la istoria Moldovei în secolul al XVI-lea*, în volumul „*Multum laboravistis propter nos et propter bonum pacis et unionis*”: episoade și reverberații ale Evului Mediu. Profesorului Ioan-Aurel Pop, în al șaptezecilea an al vieții, coordonatori: Adinel C. Dincă, Alexandru Simon, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2025, p. 386-402
18. Liviu Brătescu, *Locuri și simboluri ale memoriei colective la români. Istorie și construcție națională (1866-1914)*, în volumul *Națiuni, nationalism și perspective interetnice în Transilvania. In honorem Sorin Mitu la 60 de ani*, editori Constantin Bărbulescu, Ion Cârja, Marius Eppel, Andrea Feher, Vlad Popovici, Ana Victoria Sima, Lucian Turcu, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2025, p. 327-337, 978-606-020-919-5
19. Cătălina Chelcu, *Ecclesiastical economy – one of the criminal justice grounds in Moldavia (Iconomia bisericească, unul din temeierile justiției penale în Moldova)*, în „Tyragetia”, serie nouă, vol. XVII (XXXIII), nr. 2, Chișinău, 2024, p. 53-62
20. Mihai Chiper, *Moldova și Oltenia după unire: geografia simbolică, imaginar istoric și prestigiu regional*, în volumul *Națiuni, nationalism și perspective interetnice în Transilvania. In honorem Sorin Mitu la 60 de ani*, editori Constantin Bărbulescu, Ion Cârja, Marius Eppel, Andrea Feher, Vlad Popovici, Ana Victoria Sima, Lucian Turcu, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2025, p. 327-337, p. 301-316
21. Mihai Anatolii Ciobanu, *Patru ispisoace, câteva sate și o mână de oameni*, în „Anuarul Institutului de Istorie «A. D. Xenopol» Iași”, t. LXII, 2025, p. 65-90
22. Sorin Grigoruță, *Surse documentare pentru istoria epidemiilor de altădată. „Vidomostiile” privitoare la bolnavii și morții de ciumă din Iași (1829)*, în „Anuarul Institutului de Istorie «A. D. Xenopol» Iași”, t. LXII, 2025, p. 113-138
23. Cătălina Mihalache, *Hainele care contează: coduri vestimentare ale profesorilor din secolele XIX-XX*, în „Anuarul de Istorie al Institutului «A.D. Xenopol» Iași”, tom LXII, 2025, p. 207-227
24. Bogdan Alexandru Schipor, *Formule de securitate pentru Balcani la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. De la negocierile tripartite la blocul neutrilor*, în volumul *Centru și margine. Cultură și civilizație în spațiul Sud-Est european*, coordonatori: Mihaela Albu, Camelia Zăbavă, Simona Lazăr, Mihaela Bărbieru, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2025, p. 195-208, ISBN 978-606-37-2431-2

25. Petronel Zahariuc, *Biserica și școala în vremea Cantemireștilor. Idei și fapte*, în vol. *Dimitrie Cantemir – 300. Lucrările Simpozionului Internațional „Dimitrie Cantemir”, 9-11 noiembrie 2023, Iași*, editori: Ion Vicovan, Cristian-Alexandru Barnea, Eduard Rusu, Iași, Editura Doxologia, 2025, p. 63-98

26. Petronel Zahariuc (ed.), *Romanians and Mount Athos. Monasteries, Archives, Pilgrimages*, Editura Peter Lang, Berlin – Bruxelles – Chennai – Lausanne – New York – Oxford, 2025, 680 p.

27. Petronel Zahariuc, *Contributions regarding the history of the relations between the Zographou Monastery and the Romanian Principalities (from the beginning to the mid-19th century)*, în Petronel Zahariuc (ed.), *Romanians and Mount Athos. Monasteries, Archives, Pilgrimages*, Editura Peter Lang, Berlin – Bruxelles – Chennai – Lausanne – New York – Oxford, 2025, p. 211-316

28. Ștefan S. Gorovei, *La sécularisation des monastères dédiés. Un document*, în volumul *Romanians and Mount Athos. Monasteries, Archives, Pilgrimages*, Petronel Zahariuc (ed.), Peter Lang, Berlin-Bruxelles-Chennai-Lausanne-New York-Oxford, 2025, p. 559–572

29. Maria Magdalena Székely, *Piété et pouvoir au temps du prince Basile Lupu. La dédicace du monastere des Trois Hiérarques de Jassy*, în volumul *Romanians and Mount Athos. Monasteries, Archives, Pilgrimages*, Petronel Zahariuc (ed.), Peter Lang, Berlin-Bruxelles-Chennai-Lausanne-New York-Oxford, 2025, p. 623–640

Director,

Prof. univ. dr. Petronel Zahariuc, CS I